

FOLYTATÁSOS REGÉNYEK A BÁCSMEGYEI NAPLÓBAN (1928–1941)

HICSIK DÓRA

ABSTRACT

The Bácsmegyei Napló was published in Subotica between 1903 and 1941, and it was considered the most important daily newspaper of the minority Hungarians in Vojvodina from 1920 until it was closed in 1941.

The Bácsmegyei Napló began publishing serialized novels in 1928, as its editors considered it important to present Hungarian novels from Vojvodina with only few of them published elsewhere. In my research, I found eight serialized novels that had been unknown to literary history: Varázstükör (Magic Mirror) by Diószeghy Tibor; Oktalan szerelem (Love Without Reason) by Gergely Boriska; Fekete Csillag: Regényes elbeszélés a serdültebb ifjúság számára (Black Star: A story for the Adolescent Youth) by Karlócai/Létmányi József; Báró a katedrán (Baron in Professorship) by Novoszel Andor; Erős Mátyás mestersége (Erős Mátyás' Craft) and Moszkvától Párizsig és vissza: Filmregény (From Moscow to Paris and Back: A Film Novel) by Tamás István. Examining the novels published in the newspaper, it becomes clear that most of them are for light entertainment, but there are also some reportage and historical novels. There is, however, a fading trend; when the supplement was launched, it was important to find original Vojvodina novels, but by the end of the 1930s, reprints of works already published in volume form predominate.

BEVEZETÉS

A *Bácsmegyei Napló/Napló* Fenyves Ferenc nevéhez fűződő napilap, amely Szabadkán jelent meg kisebb-nagyobb megszakításokkal 1903 és 1941 között. 1930-tól a *Napló* nevet használják szerkesztői, akiknek a sorában a több évtized alatt megfordul Csillag Károly, Fenyves Ferenc, Dugovich Imre, Szegedi Emil és Havas Károly is. Kiterjedt tudósítói hálózatának köszönve naprakész és érdekes híreket tudott közvetíteni olvasói számára. Az 1928-ban (1928 jelentős éve a vajdasági magyar irodalomnak, ekkor jelent meg a *Kéve* és a *Bazsalikom* antológia, és több lap indított irodalmi mellékletet, rovatot is) indult irodalmi rovata a kor vajdasági és magyarországi íróinak, költőinek adott teret, de fordításban délszláv, angol, német és francia műveket is publikáltak. A lapot 1941. április 12-én szüntették meg.

Tartalmát tekintve minden olvasója számára kínált olvasnivalót, bármely korosztály és társadalmi réteg megtalálhatta a neki szóló híradásokat, írásokat. A felépítés tükrözte a vajdasági magyarság érdeklődését, földrajzi elhelyezkedését. A periódikában megjelenő folytatásos regények ezért széles skálán mozogtak: világirodalmi és magyar, hónapokig tartó megjelenés vagy egy hétvégi megjelenés, a korban közismert krimik és eredeti vajdasági magyar regények.

A folytatásokban megjelent, hosszabb lélegzetű alkotások már szerves részét képezték a napilap struktúrájának, habár megjelenésük az irodalmi melléklet 1928-as indulása előtt rapszodikusnak mondható. 1927-ben például már a kor neves szerzőjének, a svéd Frank Hellernek művét, az *Odysseus hét lakomáját* is közölte az újság.¹

A TÁRCAREGÉNYEK JELLEMZŐI

A *Bácsmegyei Napló*ban közölt regények folytatásokban jelentek meg, s felmerül a kérdés, vajon beszélhetünk-e tárcaregényekről? A tárcaregény kezdetei 1841-ig nyúlnak vissza, amikor a párizsi *Journal des Debats* folytatásokban közölte Fr. Soulié *Az ördög emlékirata*i című művét. Magyarországon az 1870-es évektől bukkannak fel tárcaregények a *Pesti Hírlap*ban és a *Pesti Napló*ban.²

E zsáner kritériumait teljesíti a „politikai napilapban, vagy legalábbis naponta megjelenő újság tárcarovatában, folytatásokban megjelenő regény, amelynek epizódjai vagy napi rendszerességgel, vagy a hét több napján, esetleg egy-kétnapos kihagyásokkal követik egymást.”³ E meghatározás értelmében a szabadkai *Bácsmegyei Napló*ban megjelent művek tárcaregények, hiszen 1928-tól kezdve egészen az újság 1941-es betiltásáig folyamatosan közölte a különböző regényeket.

Sainte-Beuve a tárcaregényekre rásütötte a „tömeges, ipari vagy gyárszerű előállítás bélyegét”,⁴ amely miatt ez a műfaj nem része az irodalomtörténeti

kutatásoknak. A napról napra történő penzumszerűség és a megjelenési kényszer miatt nincs idő tájleírásokra, lélekelemzésre, a mű cselekménye kalandszériákat követel, s fontos szerep hárul a késleltetésre. Mint ahogyan Kosztolányi Dezső *A csók* című művének ajánlójában írják a szerkesztők: „a hírlapregény természetéből folyik, hogy a történetnek fordulatossá kell lennie és állandóan permanenciában kell tartania az újságolvasó figyelmét, különben egyik napról a másikra ellanyhul az érdeklődés a mese iránt és az addig történetek elszállnak az emlékezetből.”⁵

A tárcaregények napilapban való megjelenésük után – az olvasói visszacsatolás eredményeképpen – gyakran könyvalakban is megjelentek. A *Bács megyei Napló* regényeinek többségét eleve más újságokból kölcsönözték, itt elég a Vécsey Leó fordítottakra gondolni, amelyek a *Magyar Detektív*ből származnak. Vannak olyan regényeknek nevezett írások, amelyek később egy-egy nagyobb egység részeként jelentek meg, ilyen Munk Artúr *Oroszországa*, amely a *Köszönöm, addig is...* című önéletrajzi regényének egyik fejezetévé lett: „Mi szólítottuk elő ezeket az emlékiratokat az íróasztal fiókból, ahol már-már az a sors várt rájuk, hogy családi olvasmányul szolgáljanak annak az új generációnak, amely csak hírből ismerte már a háborút.”⁶ Ugyanígyen Kosztolányi Dezső regényként aposztrofált kisepikai remeklései, amelyek az *Esti Kornél* részeivé tömbösödtek.

Az újságokban megjelent tárcaregények célja „a közlő lap szempontjából a kelen-dőség fokozása, kiadói szempontból pedig az utána könyv alakban való megjelen-tetés hatalmas és ingyen reklámja.”⁷ A *Bács megyei Napló* kedvezményezte művek azonban – néhány vajdasági magyar regénytől eltekintve – nem Szabadkán jelentek meg, tehát nem beszélhetünk a könyvbéli kivitelezés és ennek reklámozása kapcso-latáról. A periodika sok alkotásra hívta fel a figyelmet megjelenéseikkor, főleg, ha saját szerzőről, saját pályázatra beküldöttekről volt szó.

Amennyiben a vajdasági regényeket vizsgáljuk, ezek közül kevés látott napvilá-got máshol, sőt itt beszélhetünk új felfedezésekről, amennyiben azokra a regényekre gondolunk, amelyek eddig nem kerültek a kutatók látókörébe, vagy nem lettek részei az írói opusnak.

A *Bács megyei Napló*ban megjelent regényeket vizsgálva igaz, hogy túlnyo-mórészt lektúrirodalomról beszélhetünk, de ezek megjelenése között feltűnnek riportregények, történelmi regények, tehát nem jelenthetjük ki, hogy csupán pony-vairodalommal találkoztak az újság olvasói. Megfigyelhető viszont egy tendencia halványulása, hiszen a melléklet kezdetekor fontosnak mutatkozik az eredeti vaj-dasági regények mecénatúrája, az 1930-as évek végére viszont túlsúlyba kerülnek a már kötetben megjelent művek újraközlései.

A *Bács megyei Napló* többször időzítette az új regények közlését az előfizetés meghosszabbításának idejére. Ilyenkor a regény reklámként, üzleti érdekből is fon-tos szerepet töltött be a lap szempontjából. Másrésről, mint azt Antonio Gramsci

megfigyelte, a „tisztán politikai és véleményformáló napilapok soha nem tudtak olyan széles közönséget elérni, mint azok, amelyek tárcaregényeket is közöltek”,⁸ tehát az újságnak égető szüksége volt ezekre a tartalmakra.

A BÁCSMEGYEI NAPLÓBAN MEGJELENT REGÉNYEK

A *Bácsmegyei Napló*ban 1928-tól 1941-ig 118 folytatásos regény jelent meg, amelyek között megtalálhatóak a vajdasági, a magyarországi és külföldi írók művei is. A regények közlését a legtöbb esetben ajánló, reklám előzte meg, amely rövid ismeretetőt szintén tartalmazhatott. A vajdaságiak esetében kiemelik, hogy a *Bácsmegyei Napló* szerzőit tisztelhetjük bennük, hogy nevüket „előnyösen ismeri az olvasóközönség”⁹ és természetesen azt, hogy az adott művet először veheti kézbe az olvasó.

A külföldi alkotók műveinek többsége a vajdaságiak számára egzotikus, ismeretlen helyeken játszódó detektívtörténet, szerelmi tárgyú regény. Beharangozásaikkor mindig hangsúlyt kap a tény, „a *Bácsmegyei Napló* megszerezte a közlés jogát”,¹⁰ amely a legtöbb esetben Vécsey Leónak volt köszönhető, aki a *Magyar Detektív* folyóirat szerkesztőjeként és szakavatott fordítójaként a megjelenés után nyomban átadta a közlési jogot a szabadkaiaknak. Szerkesztőségi dokumentumok híján nem tudhatjuk, ennek milyen anyagi vonzata lehetett, mindenesetre a vajdasági magyar olvasók jól jártak. A külföldi, fordításban megjelenő regények többségét változtatás nélkül közölték, néha a neveket magyar megfelelőikkel helyettesítették, esetenként a címet változtatták meg, s a kutatások fényt deríthetnek rá, ha ezek már napvilágot láttak valahol. Többségüket a *Magyar Detektív*ből (Phillips Oppenheim: *A gonosztevő randevúja*; Jack Merville: *Az ibolyacsokor*; Vécsei Leo: *Balk. doktor kalandjai*; Vécsey Leó: *El Haissan koponyája*), a szintén budapesti *Esti Kurir*ből (Tatár András: *Dubarry grófnő*; Tatár András: *Európa titokzatos embere: Sir Basil Zaharoff*; Tatár András: *Sötét titkok Oroszországa*; Tatár András: *Halhatatlan szerelmesek*; Gál Imre: *A betörőkirály vallomásai*; Tatár András: *János főherceg a szerelem és tenger hajótöröttje*; Ralph T. Robinson: *Hajsza egy halott után*; Tatár András: *Észak Szemirámisza: Nagy Katalin cárnő és kegyencei*; Tatár András: *Casanova a szerelem hőse és kalandora*; Lee Mac Murray: *A kék gyöngy rejtélye*; Tatár András: *A forradalom felfalja gyermekeit: A francia forradalom, ahogy egy mai újságíró látja*) vagy más határon túli terület sajtóorgánumból vehették át. Jelesül a *Prágai Magyar Hírlap*ból (Darvas János: *A láthatatlan ellenség*; Szántó György: *Toni ringbe áll*), illetve a *Magyar Figyelő*ből (Szombathy Viktor: *A házasság szentsége*), netalán a *Brassói Lapok*ból (C. Louise Gerard: *A Szahara zsarnoka* és Farkas Aladár: *Erkölcstelen szerződés*). Akadtak szériáik, amelyek vagy előbb, vagy a *Bácsmegyei Napló*ban történő megjelenéssel párhuzamosan nyertek kötet formát (P. van der Hurk: *A keresztretjvény királynője*; A. K. Green: *Borgiák kincse*; James M. Cain:

A *postás kétszer csenget*, vagy a Tarzan-regények.) Hogy a felsoroltak a fenti sajtótermékekből kerültek a *Bács megyei Napló*ba, csupán a lehetséges magyarázatok egyike, viszont a megjelenés ideje, a művek azonos fordítója feltételezhet bizonyos kapcsolatot a lapok között.

A szerkesztők ügyesen használták ki a krimi nyújtotta lehetőséget, A. G. Griffiths *Halálvonat* című regényével például egy időben versenyt hirdettek, amely szerint, amelyik olvasó előbb rájön a gyilkos kilétére, jutalmul zsebórát kap.¹¹

A *Bács megyei Napló*ról írva többször hangsúlyoztam, hogy a fennmaradása érdekében lojális maradt az uralkodó politikai hatalomhoz, ennek egyik bizonyítéka a 1934. november 25-e és 1935. január 22-e között megjelent *A nagy király a háborúban és a békében* című regény. Névazonosítás nélkül jelent meg, sem ajánló, sem magyarázat nem tartozik hozzá, alkotójának kiléte homályban maradt. A november 25-i első rész leadása történelmi utalásként is értelmezhető, emlékeztetve az 1918. november 25-i újvidéki nagygyűlésre, amelyen a vajdasági szlávok kinyilvánították Szerbiához csatlakozásukat.

Előfordulnak regényként beharangozott művek, amelyeket terjedelmük kapcsán inkább nevezhetnénk elbeszéléseknek, ilyenek a később az *Esti Kornél*-ciklusban helyet kapó Kosztolányi-novellák, Terescsényi György művei vagy Lucia *Vakáció* című írása.

A regények közül kiemelkedik Sinclair Lewis *Benzinállomása* és Charles Dickens *A mi Urunk Jézus Krisztus élete* című írása, amely csak az író gyermekeinek halála után jelenhetett meg. Megtörtént, hogy valakinek magyar és idegen néven írt regénye egyaránt megjelent, ilyen például Farkas Aladár, akinek *Erkölcstelen szerződése* a saját, míg az *Alibi* és a *Filmsztár akarok lenni: Regény a filmvilág titkairól* című munkái pedig az Oscar Ray álnévén futottak.

A *Bács megyei Napló*ban megjelent regények fontossága abban mérhető, hogy a szerkesztők felkarolták a vajdasági magyar irodalmat, emellett pedig a már megírt vagy pályázatra íródott regények közlését ugyanúgy szorgalmazták. Töretlenül fenntartották azt a mechanizmust, amelyet kiindulási célul tűztek ki, azaz felváltva közölnek vajdasági magyar, magyarországi és világirodalmi műveket, mint ahogyan írták: „a *Bács megyei Napló*nak (...) az a célja, hogy megkedveltesse olvasóival a vajdasági magyar irodalmat. Ezért a külföldi regényírók műveivel párhuzamosan jugoszláviai szerzők műveit is közölni”¹² fogják.

A húszas években a kialakulóban lévő jugoszláviai magyar irodalom a gyér könyvkiadás miatt még nem juthatott el az olvasókig, sőt maguknak kellett kinevelniük befogadói közönségüket is. Ha visszatérünk az újság alapfeltételeire, az íróra, a nyomdára és az olvasóra, azt kell mondanunk, hogy újra kellett kezdeni a folyamatot. A világháború forgataga az írókat és az olvasókat borzasztóan megtizedelte, az újságokat betiltották, a gépeket elkobozták. Fenyves Ferenc vezetésével

a *Bács megyei Napló* szerkesztői megint úttörő munkába fogtak: újságírókat és olvasókat neveltek a vajdasági magyarokból. Nyomdájukból az elkövetkezendő két évtizedben Szabadka bibliográfiája szerint 145 kötet került ki, közöttük karácsonyi almanachok, Balázs G. Árpád *Vajdasági galériája*, a *Jugoszláviai Magyar Könyvtár* kötetei és néhány, a lapban megjelent regény könyvváltozata is.

Az 1928-tól 1941-ig terjedő időszakban tizenkilenc Vajdasághoz köthető szerző: Arányi Jenő, Borsodi Lajos, Darvas Gábor, Diószeghy Tibor, Debreczeni József, Farkas Frigyes, Gergely Boriska, Havas Károly, Hesslein József, Kiss Vilmos/Magister, Kristály István/Vető György, László Ferenc, Létmányi József/Karlóczai, Török Béláné Lúcia, Munk Artúr, Novoszel Andor, Radó Imre, Tamás István, Vidor Imre huszonhat műve fluktuált folytatásokban a *Bács megyei Napló* hasábjain. Ezek közül több külön kötetté is érett.

Farkas Frigyes *Ember János egy napos élete* 1935-ben Budapesten jelent meg szerzői kiadásban, de ami fölöttébb érdekes: előtte, 1934 nyarán a fővárosi *Népszava* is közölte folytatásokban. Ezenkívül még Arányi Jenő, Havas Károly és Vidor Imre műve lett hozzáférhető könyvalakban, mindegyik a Vajdaságban.

Mivel a *Bács megyei Napló* szerzőgárdájának kevés tagja élte túl a második világháborút, vagy alkotott még a huszadik század második felében is, regényeik egyedül itt olvashatók, ezért annyira lényeges kiemelni felfedezésük jelentőségét.

Kutatásom során nyolc olyan folytatásban megjelent regényt találtam, amelyről eddig nem tudott az irodalomtörténet. Ezek: Arányi Jenő: *Aranygyapjú*; Darvas Gábor: *P. G.*; Diószeghy Tibor: *Varázstükör*; Gergely Boriska: *Oktalan szerelem*; Karlócai: *Fekete csillag: Regényes elbeszélés a serdültebb ifjuság számára*; Novoszel Andor: *Báró a katedrán*; Tamás István: *Erős Mátyás mestersége* és ugyanő: *Moszkvától Párisig és vissza: Filmregény*.

ISMERETLEN VAJDASÁGI MAGYAR REGÉNYEK

TAMÁS ISTVÁN: ERŐS MÁTYÁS MESTERSÉGE

Tamás István, a *Bács megyei Napló* írói gárdájának legtehetségesebb, legtermékenyebb tagja 1922-től 1939-ig publikált a lapban, folytatásos regényei mellett verseket, elbeszéléseket, közel másfélszáz írást.

Krausz István néven született 1904. augusztus 8-án Pécsváradon, nevét az anyakönyvi bejegyzés szerint 1934-ben magyarosította Tamásra.¹³ A Pécsi Állami Főreáliskola értesítője szerint az intézményben több Krausz István is tanult az első világháború ideje alatt, az iskolai matrikula ismerete nélkül azonban semmi biztosat nem állíthatunk.¹⁴ Iglódi Zoltánnak a korszakot feldolgozó sajtóbibliográfiája¹⁵ megemlíti egy Tamás K. István szerkesztette diáklapot, az 1921-ben megjelent, pár

hónapot élt *Iffúságot*. Tamás István iskolai élményeire a *Szabadkai diákok* című művében emlékezett, amelynek érdekessége, hogy a pécsi történeteket, a lapkiadást, a gimnáziumi éveket szabadkai környezetbe helyezte.

Tamás István az emigránsokkal érkezett Szabadkára, ahol a *Bácsmegyei Napló* kifizetőjeként figyelt fel rá a tulajdonos, Fenyves Ferenc, és tette újságíróvá, szépíróvá. 1925-től már párizsi tudósító, ekkor született írásait 1927-ben jelentette meg *Öt világrész a Szajna partján* címmel, melyhez Kosztolányi Dezső írt előszót. A 30-as években tért vissza Magyarországra, majd tovább vándorolt az Amerikai Egyesült Államokba.¹⁶

Az *Erős Mátyás mestersége* című regénye kizárólag a *Bácsmegyei Napló* hasábjain olvasható, sem életrajzokban, sem irodalomtörténetekben nem említették a kutatók. A lapban 1928. július 3-án megjelent ajánló ír arról, hogy az év karácsonyán a budapesti Pantheon kiadásában majd az olvasók elé kerül, erre viszont nem került sor.

A mű 1928. július 8-a és 1928. szeptember 11-e között jelent meg folytatásokban, 57 részben. A *Bácsmegyei Napló* a regény közlésének megkezdése előtt többször is reklámozta, hiszen ez az első vajdaságinak mondott magyar regény, amit közöltek. Mint írják, „megírási módja egészen újszerű, nem tapossa a regénysablonok sokszor megjárt utjait, friss hang csendül ki a sokszínű és izgalmasan érdekes történetből, amely a legnagyobb mértékben alkalmas arra, hogy mindvégig leigázva tartsa az olvasó figyelmét.”¹⁷

Tamás István, akárcsak a *Szabadkai diákok* című művében, ebben a regényében is önéletrajzi motívumok sorát vonultatja fel, hiszen főhőse, Erős Mátyás szinte gyerekként éli át a Baranya–bajai Szerb–Magyar Köztársaság hónapjait, és egy véletlen folytán kerül fel a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság felé induló vonatra. Mátyás apja falusi tanító, aki tanítót vagy ügyvédet szeretett volna nevelni fiából, ő azonban nyáron lakatosinasnak állt, s ahogy elérkezett a szeptember, maradt a Schröder-féle gyárban. A tizenhat évesnek mondott fiú mindent megtett, hogy munkájában előrehaladjon: „otthon elméleti alapon igyekezett elsajátítani a zárcsinálás titkát, hogy kész lakatosként állhasson majd a munkapadok mellé”.¹⁸ Szüleivel is összeveszett, mert inkább magántanuló lett, csak hogy folytathassa munkáját, apja egyhavi apánázst adott neki, majd a városban hagyta. „A rebellis inasfiú” szereti a gyárat, a munkáját, de feltűnik neki az igazságtalanság, a kizsákmányolás, szilárd véleménye van az őt körülvevő világról, s „mindig valami váratlan és meglepő csudáról ábrándozott”.¹⁹

Beleszeret főnöke, Schröder Ulrik lányába, és Ágota viszonzozza is érzelmeit. A regény folyamán többször összevesznek, majd kibékülnek, de a sváb lány végül nem a munkásfiút, hanem egy ügyvédet választ, a műnek tehát nincs boldog lezárása: Mátyás megcsömörlik a szerelemtől, a politikai változásoktól (éppen akkor

omlik össze a Baranya–bajai Szerb–Magyar Köztársaság), egy ismerőse felcsempé-
szi az éppen induló tehervonatra, s elindul egy ismeretlen ország felé.

Addig azonban sok esemény történik az életében: sztrájkot hirdet, barátkozik a
szocialistákkal, csempészsárut szállít Magyarországra, megismerkedik a testi szere-
lemmel, verseket ír, eltanácsolják az iskolától, lezajlanak a történelmi változások.

NOVOSZEL ANDOR: BÁRÓ A KATEDRÁN

Novoszel Andor a *Bács megyei Napló* tárcapályázatán tűnt fel 1927-ben. Sok ideje
nem adatott írni, egyetlen regénye voltaképpen a halálos ágyán került elő. Az utolsó
vele készült interjúban megemlítette elkészült regényét, a címét azonban nem
mondta, s a *Bács megyei Naplón* kívül nincs is nyoma, sem lexikonok, sem iroda-
lomtörténetek nem említik. A posztumusz mű 1929. január 20-a és 1929. március
30-a között jelent meg a szabadkai újságban 62 részben.

Regényét 1929. január 16-án a következő szavakkal ajánlják a szerkesztők:
„A sarjadni kezdő vajdasági irodalomnak büszkesége volt. Zamatos magyaros
históriáinak nagy része volt abban, hogy a vajdasági olvasó is megszületett. Egy
író-orvos mesélte egyszer, hogy a falujában parasztemberek, parasztasszonyok a
betegeknek Novoszel novellát olvastak föl, hogy jó kedvre hangolják. A vidám bete-
get gyógyító paraszthistóriák írója nagyon beteg volt. (...) Haldoklása napjaiban
jelent meg egyetlen kötete az *Igy a koma* s vajdasági viszonylatban szinte páratlan
sikert aratott. (...) Irodalmi hagyatékában egy teljesen kész kis regényt találtak”.²⁰

A *Báró a katedrán* cselekménye az első világháború utáni években játszódik,
de egyáltalán nem köszön benne vissza sem a viláégés, sem a határmódosítások,
annak ellenére, hogy a főszereplő Erdélyből kerül Vajdaságba. Palotássy László har-
minc év körüli, kis földbirtokkal rendelkező báró, aki a földet hűgára, Ellára hagyva
érkezik tisztí szolgájával Szatmárból Kevibe. Tanítói állást vállal egy tanyasi iskolá-
ban, de mindjárt a regény elején kitűnik: nem a poros vidékre való. Palotássy László
egy véletlen baleset folytán ismeri meg Kerekes Verát, de nem szeretné tiszteletét
tenni nála, mert fél, hogy látogatását az úri család haszonszerzésnek fogná fel. Vera
azonban attól tart, a férfi zsidó származása miatt nem szeretne vele megismerkedni.
A két fiatal közötti szerelem azonban utat tör magának, s akár vége is szakadhatna
a történetnek, ha Palotássy László nemesi büszkesége nem állna a boldogságuk
útjába: szeretné elkerülni, hogy hozományvadásznak nézzék.

A történet végül boldog véget ér: a báró elhagyja a katedrát, visszatér régi életé-
hez, s szerelemből kap vagyont is, nem számításból, mint a Mikszáth-hősök.

KARLÓCAI: FEKETE CSILLAG

A Karlócai álnév mögé bújó Létmányi József *Fekete csillag: Regényes elbeszélés a serdültebb ifjuság számára* című, ifjúsági regényként definiált művét a *Bács megyei Napló* vasárnapi számaiban közölte 1929. november 3-a és 1930. március 2-a között. A regény az újság 1928-as regénypályázatára íródott, ahol Arányi Jenő *A szentendrei bíró* című művével együtt a kiemelkedőbbek közé sorolta a bírálóbizottság.

Létmányi József – aki a Karlóczai, Karlócai, Karlóczay, Karlóczai Etelka álneveket használta – az irodalmi melléklet kezdetétől annak munkatársa volt, három év alatt 65 novellája látott napvilágot a *Bács megyei Napló*-ban. 1931 után már nem találkozhatunk a nevével. Szerepel a *Vagyunk: a vajdasági magyar irodalom almanachja* című antológiában és a *Bács megyei Napló* 1929-es *Almanachjában* is.

A *Magyar Szó* 2007. március 17–18-i számában Tomán László szolgált frissebb adatokkal Létmányi életéről és munkásságáról, ő tett először említést a *Fekete csillagról* is, amelyet azonban egyik könyvtárban, egyik bibliográfiában sem talált meg. A *Bács megyei Napló* irodalmi mellékletének vizsgálata tehát ehhez a rejtélyhez is kulcsot adott: kiderült, hol és mikor jelent meg az eddig ismeretlen szöveg.

Az alkotás 18 fejezeten keresztül meséli el két közösség, a szerb Dragonics és a magyar Garday család viszonyait a török hódoltság korában játszódva, hiszen a pályázat kiírása értelmében olyan művek keletkezését ösztönözték, amelyek „a magyar-szerb közeledés gondolatát szolgálják, amelyek tehát tárgyukat a magyar és szerb nemzet közös küzdelmeinek korszakából merítik.”²¹ Arányival együtt a hódoltság korának azt a szegementumát elevenítette fel, amikor a magyarok és a szerbek egy közös ellenség, a törökök ellen harcoltak.

A regény egy kedves kis történetet mesél el a barátságról, szerelemről, nincs is gonosz szereplő, mint Arányinál, a törökök sem megátalkodottak, csak más oldalon állnak. Mint ahogyan a bírálóbizottság megjegyezte, „az elbeszélés végén két boldog pár költözik az olvasó irodalmi emlékezetébe, magyar lány és szerb fiú, szerb lány és magyar fiú köt házasságot a finisben, ez azonban édeskevés az irodalmi üdvösséghez.”²²

DIÓSZEGHY TIBOR: VARÁZSTÜKÖR

Diószeghy Tibor, a *Bács megyei Napló* berlini tudósítója az irodalmi melléklet egyik legtermékenyebb szerzője, közel nyolcvan írása jelent meg a húszas évek végén, a harmincas évek elején. 1932 folyamán *Vasárnapi rovás* címmel megjelenő cikkei elmaradhatatlan részei voltak a hétvégi számoknak.²³

A *Magyar Szó* 1961. március 10-i számából megtudjuk, hogy két Diószeghy Tibor élt Berlinben, az első, aki költőként is ügködött, a másik pedig, aki 1926

óta lakott a német fővárosban, a *Bácsmegyei Napló* munkatársa, aki újságcikkeit és filmjeit kizárólag német nyelven jegyezte, a Tibor Yost nevet használván. Publicisztikai tevékenységét közel nem kísérték figyelemmel annyian, mint azt az afférját, amikor 1926-ban megszöktette a szabadkai bankigazgató, Nagy Samu lányát, Katót, akinek filmes karriert ígért. A nagyobb botrányt és a feljelentést csak úgy kerülhette el, hogy elhagyta az országot. Vajdasági irodalomtörténetek – megjelent kötet híján – nem foglalkoztak az életrajzával, a *Magyar Szó* említett cikkéből kiderül, német nyelvterületen használt nevének köszönhetően azonban megtudhatjuk, hogy 1896. március 15-én született Budapesten, és 1968. május 8-án halt meg a német fővárosban.²⁴

1931. augusztus 26-án a következő mondatokkal ajánlották az olvasók figyelmébe a soron következő regényt, Diószeghy Tibor *Varázstükör* című művét: „A *Napló* (...) arra is gondolt, hogy újszerű, minden ízében eredeti s érdekes regény közlését indítsa meg. Így esett a választás Diószeghy Tiborra, a - dió és a »Skiz« aláírásu szatirikus riportok Berlinben élő írójára, akit (...) arra ösztököltük, hogy humoros regényt írjon, illetve a régi, még szuboticaik működése alatt megkezdett humoros regényét, amelynek témáját baráti beszélgetés során elmondta, fejezze be.”²⁵

A regény 1931. szeptember 27-e és 1931. október 24-e között jelent meg, 29 részben. Az énelbeszlő főhős neve, életkora, rangja ismeretlen marad előttünk, s vajmi keveset tudunk meg róla a cselekmény folyamán. A történet Berlinben kezdődik, a harmincas évek dekadens világát festi le, ahol a magukat orosz nagyhercegeknek kiadó férfiak, házasságtörő asszonyok élnek egyik napról a másikra, s ahol a mű elbeszlője egy véletlen folytán találkozik lord Londsda-lel. A megismerkedés pillanatában a lord – angol hidegvérének ellentmondva – magából kikelve jegyzi meg, hogy a felesége az elbeszlővel fogja megcsalni. Éppen ezért, hogy szemmel tarthassa, a még nőtlen lord felveszi titkárának. Ahogy az elbeszlő mondja, a lord iránt „sem közönyt, sem gyűlöletet, sem szeretetet sem éreztem soha.”²⁶ Kapcsolatuk, sőt személyük is összefonódik, egyik sem létezhet a másik nélkül: „ketten egy bolha vagyunk és véresre csípem egymást”.²⁷

A regény cselekménye a szerelem üldözése országokon át, egy jóslat beteljesülése előli menekülés. Berlin, Bécs, Budapest, Konstantinápoly, New York utcáin keresi a lord azt a nőt, aki hidegen hagyja titkárát, de az elbeszlő minden egyes alkalommal elszereti tőle a menyasszonyt. A nők között akad frigid és lesbikus is, ez azonban nem gátló tényező, a titkárba mindannyian képesek beleszeretni. Végül azt a megoldást találják, hogy a lord egy altest nélküli nőt vegyen el, s a nászéjszaka idején a titkár már úton lesz hazafelé. A történet azonban nem itt ér véget: kiderül, hogy altest nélküli nő nem létezik, csak cirkuszi fogásról van szó, a hajón, az utazás közben pedig felbukkan a titkár régi szerelme, Gigi, aki elbeszlése szerint a férjével utazik haza. Szerelmes együttlétük után a hajó elsüllyed, s az áldozatok listáján csak

a „Henry Lonsdale és felesége” megnevezés szerepel. Sosem derül ki, vajon tényleg beteljesedett-e a varázstükör jóslata, s vajon Gigi volt-e a lord felesége.

A lord és titkára a szerelmi kalandok közben komoly dolgokról is diskurálnak, vitát folytatnak például a halálbüntetésről, amely a lord szerint inkább megváltás, hiszen „nincs szomorúbb, mint élni ebben a siralomvölgyben”,²⁸ és „a nagy gazembereket életre kell itélni”²⁹ – az súlyosabb büntetés. De ugyanúgy feltűnik például a fajbiológia fogalma is, amely már akkor meghatározó tényező volt Berlinben, ahol Diószeghy lakott, vagy a szexualitás, amely „mozgatórugója minden emberi tevékenységnek”.³⁰ A tükör kapcsán gyakran beszélnek a jövőről is, amely rájuk vár, s abban maradnak, hogy „a jövőlátás csak úgy képzelhető el, ha a jövő már itt van”.³¹

Diószeghy Tibor regénye izgalmas olvasmány, cselekménye fordulatokban bővelkedik, hogy a végén egy csattanóval záruljon, nyitva hagyván a fő kérdést: utolérte-e a lordot a végzete? A mű érzékletesen írja le a kort, amelyben játszódik, s habár témáját tekintve nem kapcsolódik Vajdasághoz, s szerzője is csak rövid ideig élt Szabadkán, nevezhetjük eddig ismeretlen vajdasági magyar regénynek.

ÖSSZEGZÉS

A Bács megyei Napló 1908-tól a megszűnéséig, 1941-ig jelent meg Szabadkán, ebben az időben a kisebbségbe került vajdasági magyarság legjelentősebb napilapjaként tartották számon. A lap 1928-ban kezdte el folytatásos regények közlését, szerkesztői fontosnak tartották bemutatni a vajdasági magyar regényeket is, amelyek közül kevés látott napvilágot máshol. Kutatásom során nyolc, folytatásban megjelent regényt találtam, amelyről eddig nem tudott az irodalomtörténet, ezek: Arányi Jenő: Aranygyapjú; Darvas Gábor: P. G; Diószeghy Tibor: Varázstükör; Gergely Boriska: Oktalan szerelem; Karlócai/Létmányi József: Fekete csillag; Regényes elbeszélés a serdültebb ifjuság számára; Novoszel Andor: Báró a katedrán; Tamás István: Erős Mátyás mestersége és ugyanő: Moszkvától Párisig és vissza: Filmregény.

A sajtóorgánumban megjelent regényeket vizsgálva kiderül, hogy nagyrészt lektúrirodalomról beszélhetünk, de feltűnnek többek között riportregények, történelmi regények. Megfigyelhető viszont egy tendencia halványulása, hiszen a melléklet kezdetekor fontosnak mutatkozik az eredeti vajdasági regények felkutatása, az 1930-as évek végére azonban túlsúlyba kerülnek a már kötetben megjelent művek újraközlései.

A BÁCSMEGYEI NAPLÓBAN MEGJELENT TÁRCAROVATOK MUTATÓJA

1. 1927. december 25. – 1928. február 16. Calude Anet: *A tulsó parton*
2. 1928. február 19. – 1928. április 20. Benedek Marcel: *Hamlet tanár ur*
3. 1928. április 22. – 1928. július 5. Louis Hémon: *Az ökölvívó: sportregény*
4. 1928. július 8. – 1928. szeptember 11. Tamás István: *Erős Mátyás mestersége*
5. 1928. szeptember 12. – 1928. november 21. László Ferenc: *A férfi, a nő és a film*
6. 1928. november 22. – 1929. január 15. Somlay Károly: *A bűvös tallér: A Bácsmegyei Napló eredeti regénye*
7. 1929. január 20. – 1929. március 30. Novoszel Andor: *Báró a katedrán*
8. 1929. március 31. – 1929. június 19. Vidor Imre: *Vándor a nagy úton*
9. 1929. május 19. – 1929. július 31. Munk Arthur: *Oroszország*
10. 1929. július 3. – 1929. július 15. Kubán Endre: *A német frejlein*
11. 1929. augusztus 2. – 1929. október 7. Debreczeni József és László Ferenc: *Miss Világszépe.*
12. 1929. október 9. – 1929. október 15. Terescsényi György: *A csillagos homlokú leány.*
13. 1929. október 16. – 1929. december 12. Arányi Jenő: *A szentendrei bíró Copyright BN*
14. 1929. november 3. – 1930. március 2. Karlócai: *Fekete csillag: Regényes elbeszélés a serdültebb ifjuság számára*
15. 1930. január 14. – 1930. február 14. Gergely Boriska: *Oktalan szerelem*
16. 1930. február 16. – 1930. április 2. Lawrence H. Desberry: *A fehérkámzsás fantóm: Az amerikai Ku-Klux-Klan regénye* (Fordította Vécsei Leó)
17. 1930. április 3. – 1930. május 21. Farkas Frigyes: *Ember János egynapos élete*
18. 1930. május 22. – 1930. július 20. C. Louise Gerard: *A Szahara zsarnoka* (fordította Vécsey Leó)
19. 1930. június 1. – 1930. július 6. Terescsényi György: *Keresztes visszavándorol: Kis regény.*
20. 1930. július 22. – 1930. július 26. Terescsényi György: *Aranyhomok: elbeszélés*
21. 1930. július 27. – 1930. augusztus 22. Arányi Jenő: *Aranygyapju: regény*
22. 1930. augusztus 26. – 1930. szeptember 26. H. O. Read: *Amerika lánya: regény* (fordította Vécsey Leó)
23. 1930. szeptember 27. – 1930. október 17. Phillips Oppenheim: *A gonosztevő randevui: angol bűnügyi regény* (fordította Vécsei Leó)
24. 1930. október 28. – 1930. november 17. Vető György: *Gyémántpor*

25. 1930. november 18. – 1930. január 20. Darvas János: *A láthatatlan ellenség: a Napló eredeti regénye*
26. 1931. január 11. – 1931. január 25. Lucia: *Vakáció: kis regény*
27. 1931. január 21. – 1931. február 21. P. van der Hurk: *A keresztretjtvény királynője: Regény a filmgyárak világából* (fordította Vécsey Leó)
28. 1931. február 22. – 1931. március 18. Paul Claudius: *A leopárdok klubja*
29. 1931. március 20. – 1931. április 26. A. G. Griffiths: *Halálvonat* (fordította Vécsey Leó)
30. 1931. április 28. – 1931. május 6. Jack Merville: *Az ibolyacsokor: detektív-regény* (fordította Vécsey Leó)
31. 1931. május 7. – 1931. június 4. C. Brown: *A Grand Hotel titka: regény*
32. 1931. május 24. – 1931. augusztus 9. Magister: *Száz asszony: regényes élmagisteretek Napoleon körül*
33. 1931. június 21. – 1931. július 17. A. K. Green: *Borgiák Kincse: regény* (Fordította Vécsey Leo)
34. 1931. augusztus 1. – 1931. szeptember 10. Ismeretlen szerző: *A Danat-bank*
35. 1931. augusztus 11. – 1931. szeptember 26. Kubán Endre: *Hercegnő és Cigányprimás: Ward Klára és Rigó Jancsi szerelme: regény*
36. 1931. szeptember 27. – 1931. október 24. Diószeghy Tibor: *Varázstükör*
37. 1931. október 25. – 1931. november 6. George O'Sennett: *A polip* (fordította Görög László)
38. 1931. november 8. – 1931. december 22. Havas Károly: *Az idők mélyén*
39. 1931. december 25. – 1932. január 19. Tiennot Gay: *A sárga ház: regény* (Fordította Tamás István)
40. 1932. január 20. – 1932. március 8. Kubán Endre: *A fekete lovag: Zubkov Sándor és Viktória hercegnő regénye*
41. 1932. március 9. – 1932. április 16. Sidney Horler: *A centercsatár: sportregény két részben* (Fordította Vécsey Leó)
42. 1932. május 8. – 1933. január 8. Supka Géza: *Habsburg krónika*
43. 1932. június 2. – 1932. szeptember 30. G. K.³² *A nagy csaló : Kreuger Ivar regénye*
44. 1932. október 2. – 1932. november 26. H. William Peary: *A vörös folt: világvárosi erkölcsregény* (fordította Vécsey Leó)
45. 1932. november 27. – 1933. január 18. Munk Artur: *Hinterland*
46. 1933. január 19. – 1933. január 28. Kosztolányi Dezső: *Az elnök: kis regény*
47. 1933. február 26. – 1933. április 30. Sinclair Lewis: *Benzinállomás* (fordította F. Réty Margit)
48. 1933. január 29. – 1933. május 7. Bruno Brehm: *Bresztlitovszktól Versaillesig* (fordította Havas Károly)

49. 1933. március 5. – 1933. április 23 Magister: *A hatezer éves regény*
50. 1933. március 5. – 1933. április 23. László Ferenc: *Fekete lilium: A Napló vasárnapi regénye*
51. 1933. május 14. – 1933 június 21. Achmed Abdullah: *Frakkos kalandor* (fordította Vécsei Leo)
52. 1933. július 30. – 1933. szeptember 7. Horvat Mladen: *Muri a néger*
53. 1933. szeptember 8. – 1933 október 19. Luis Trenker: *A hegyek hőse* (fordította Dormándi László)
54. 1933. október 15. – 1933. november 6. Fáth Imre: *A névtelen nő*
55. 1933. november 7. – 1933. december 23. W. S. Rohmer: *A halálmandarin* (Vécsey Leó fordítása)
56. 1933. december 31. – 1934. január 26. Paál Jób: *A világ trónja (riportregény)*
57. 1934. január 15. – 1934. február 26. Gerleo: 2: *1 vagy az ellopott gól: kis sportregény.*
58. 1934. január 28. – 1934. február 20. Hesslein József: *Veronika házassága: regény*
59. 1934. február 25. – 1934. március 11. – Ismeretlen szerző: *Utazás Amerikába*
60. 1934. március 1. – 1934. április 12. W. S. Rohmer: *A zöldszemű ördög* (fordította Vécsei Leo)
61. 1934. április 13. – 1934. április 22 Pierre Detrier: *Stavisky: Aki nőkre alapított világszélhámosságot.*
62. 1934. április 22. – 1934. április 26. Szombathy Viktor: *A házasság szentsége: egy lelkész feljegyzései: kis regény*
63. 1934. április 24. – 1934. május 16. Fáth Imre: *Két házasság és egy karrier története*
64. 1934. május 20. – 1934. június 13. Charles Dickens: *A mi Urunk Jézus Krisztus élete* (1849)
65. 1934. május 20. – 1934. június 20. Vécsei Leo: *Balk. doktor kalandjai: Vidám bűnügyi regény*
66. 1934. június 21. – 1934. július 2. Benamy Sándor: *Dráma a Földközi tengeren: (kis regény a török történelem új fordulójából)*
67. 1934. július 25. – 1934. október 11. Edward Mac Hors: *A piros sárkány*
68. 1934. október 12. – 1934. november 28. Szombathy Viktor: *Különös olasz nyár: regény*
69. 1934. november 25. – 1935. január 22. *A nagy király a háborúban és a békében* (szerző nélkül)
70. 1934. december 2. – 1935. február 1. Stephen William White: *A polip: bűnügyi regény* (Vécsei Leó fordítása)

71. 1935. február 3. – 1935. március 30. Darvas Gábor: *P. G.*
72. 1935. március 31 – 1935. június 30. Havas Károly: *Isten bitangja*
73. 1935. július 1. – 1935. július 27. Farkas Imre: *Vén szepesi házak*
74. 1935. július 28. – 1935. augusztus 27. Vécsey Leó: *A 13-as kriptá: Fantasztikus regény*
75. 1935. szeptember 1. – 1935. október 1. Szombathy Viktor: *Fabriczy Félix boldogsága*
76. 1935. október 2. – 1935. november 9. Farkas Aladár: *Erkölcstelen szerződés*
77. 1935. november 10. – 1935. november 22. Dr. Kemény István: *Európa gyermeke: Kaspar Hauser tragikus élete*
78. 1935. november 23. – 1936. január 20. Edgar Rice Burroughs: *Tarzan az őserdőben* (Fordította Gaál Andor)
79. 1935. november 25 – 1936. április 27. *11-en a világ ellen.* Gerleo sportregénye. (Sportnapló)
80. 1936. január 21. – 1936. február 13. Szántó György: *Toni ringbe áll*
81. 1936. február 14. – 1936. február 26. Hesslein József: *Jólsikerült tréfa*
82. 1936. február 27. – 1936. április 22. Tiennot Ray: *Játék a halállal*
83. 1936. április 23. – 1936. április 29. – *Antarktisz remetéje*
84. 1936. április 30. – 1936. június 14. Enczi Endre: *Történelmi pillanat*
85. 1936. június 15. – 1936. augusztus 5. Edgar Rice Burroughs: *Tarzan és a törpék*
86. 1936. augusztus 6. – 1936. október 17. Tatár András: *Dubarry grófnő: Egy kegyencnő ragyogása és bukása*
87. 1936. október 18. – 1937. február 15. Tatár András: *Európa titokzatos embere: Sir Basil Zaharoff*
88. 1937. február 16. – 1937. március 9. S. L. Gomelyn: *A halálraitélt város*
89. 1937. január 31. – 1937. március 2. Paál Jób: *A szinpadtól a trónig: Schratt Katalin regénye* Copyright Paál Jób
90. 1937. március 10. – 1937. április 17. Charles Phillip Osterheim: *Mister Tempo: angol bűnügyi regény* (fordította Vécsey Leó)
91. 1937. április 18. – 1937. június 15. Radó Imre: *Szélcsend panzió*
92. 1937. június 16. – 1937. szeptember 8. Tatár András: *Sötét titkok Oroszországa* Copyright Napló
93. 1937. szeptember 9. – 1937. október 21. Oscar Ray: *Filmsztár akarok lenni: Regény a filmvilág titkairól*
94. 1937. október 22. – 1938. február 15. Tatár András: *Halhatatlan szerelmesek*
95. 1938. február 16. – 1938. március 26. Oscar Ray: *Alibi: Regény*
96. 1938. március 27. – 1938. június 27. Auguste de la Garde gróf: *A táncoló kongresszus*

97. 1938. június 28. – 1938. július 19. James M. Cain: *A póstás kétszer csenget* (fordította Kovács György)
98. 1938. július 20. – 1938. július 31. Vécsey Leó: *El Haissan koponyája: Különös történet*
99. 1938. augusztus 2. – 1938. augusztus 29. Forest White: *A kísértetek háza: Bűnügyi regény a filmvilágból* (Fordította Vécsei Leó)
100. 1938. augusztus 30. – 1938. november 4. Borsodi Lajos: *Csabayék: Regény*
101. 1938. november 5. – 1938. december 24. Vécsey Leó: *A falábu ember: Bűnügyi regény a kémek világából*
102. 1938. december 28. – 1939. január 18. Betnár Béla: *Az elveszett menyasszony: regény*
103. 1939. január 20. – 1939. március 22. Edgar Rice Burroughs: *Tarzan a föld szívében* (Fordította Mikes György)
104. 1939. március 23. – 1939. június 12. Tatár András: *Királyi szerelem: Koburg Lujza hercegnő tündöklése és nyomorusága*
105. 1939. június 13. – 1939. július 29. Gál Imre: *A betörőkirály vallomásai*
106. 1939. július 30. – 1939. október 4. Kemény István: *A Bonaparték regénye: (Nők a Bonaparte-házban)*
107. 1939. október 5. – 1939. október 17. Tamás István: *Moszkvától Párisig és vissza: Filmregény* (Copyright 1933. by H Bartsch Play, New York)
108. 1939. október 19. – 1939. november 12. Kotzig Károly: *Tulvilágról jelentik*
109. 1939. november 14. – 1939. november 21. Vécsey Leó: *Fullánkös halál: Különös történet*
110. 1939. november 22. – 1940. január 11. Edgar Rice Burroughs: *Tarzan a legyőzhetetlen* (Fordította Gál Andor)
111. 1940. január 12 – 1940. február 23. Tatár András: *János főherceg a szerelem és tenger hajótöröttje*
112. 1940. február 24. – 1940. április 13. Ralph T. Robinson: *Hajsza egy halott után*
113. 1940. április 13 – 1940. május 8. Paál Jób: *Leomlott trónok szerelmi regényei*
114. 1940. május 9. – 1940. július 20. Tatár András: *Észak Szemirámisza: Nagy Katalin cárnő és kegyencei*
115. 1940. július 21 – 1940. október 14. Tatár András: *Casanova a szerelem hőse és kalandora*
116. 1940. október 15. – 1940. december 30. Lee Mac Murray: *A kék gyöngy rejtélye*
117. 1940. december 31. – 1941. április 10. Tatár András: *A forradalom felfalja gyermekeit: A francia forradalom, ahogy egy mai ujságíró látja*

JEGYZETEK

- 1 Vö. Kolozsi Tibor: *Szabadkai sajtó (1919–1945)*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1979.
- 2 Vö. Hansági Ágnes: *Tárca – regény – nyilvánosság*. Budapest, 2014. (a továbbiakban: Hansági 2014.)
- 3 Hansági 2014. 40.
- 4 Hansági 2014. 39.
- 5 Csók. *E héten indul meg a Napló új folytatásos regénye*. In: *Bácsmegyei Napló*, 31. évf (1930) 281. sz. 4.
- 6 Oroszország. *Munk Arthur szubotikai orvos közlése emlékiratait a hadifogságban szerzett tapasztalatokról*. In: *Bácsmegyei Napló*, 30. évf. (1929) 125. sz. 4.
- 7 Szerdahelyi István: *Világirodalmi Lexikon: III*. Budapest, 1975. 235.
- 8 Hansági 2014. 43.
- 9 *Egy szépségkirálynő regénye*. Debreczeni József és László Ferenc „Miss Világszépe” című regénye a *Naplóban*. In: *Bácsmegyei Napló* 30. évf. (1929) 205. sz. 3.
- 10 *A fehérkármázs fantom*. A *Ku-Klux-Klan regénye*. In: *Bácsmegyei Napló*, 31. évf. (1930) 39. sz. 4.
- 11 *Halálvonat*. In: *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 78. sz. 9.
- 12 *Erős Mátyás mestersége. Két generáció izgalmas harca Tamás István regényében*. In: *Bácsmegyei Napló* 29. évf. (1928) 176. sz. 4.
- 13 Baranyamegye Pécsvárad anyakönyvi kerület születési anyakönyv másod példány 1904–1906. 73. szám. <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GPBC-QV6?fbclid=IwAR0mn5zHVZhmGMAqR3P2s2IETfEiSBile662ibYZRuzFdpfsa4qDpwYQ-6M&i=41&wc=92SR-W3K%3A40680101%2C50371001%2C414090-01&cc=1452460>
- 14 Vö. https://adt.arcanum.com/hu/view/Pecs_27078_allami_27135_1917/?pg=23&layout=s&query=krausz
- 15 Iglódi Zoltán: *Pécs-Baranya sajtójának bibliográfiája: 1918–1921*. Pécs, 1966. 25.
- 16 Gerold László: *Vajdasági magyar irodalmi lexikon*. Újvidék, 2001. 370.
- 17 *Erős Mátyás mestersége: Tamás István regénye a Bácsmegyei Naplóban*. In: *Bácsmegyei Napló*, 29. évf. (1928) 171. sz. 4.
- 18 Tamás István: *Erős Mátyás mestersége*. In: *Bácsmegyei Napló*, 29. évf. (1928) 181. sz. 10.
- 19 Uo.
- 20 *Novoszel Andor posthumus regénye*. In: *Bácsmegyei Napló*, 30. évf. (1929) 16. sz. 5.
- 21 *A Bácsmegyei Napló regénypályázata*. In: *Bácsmegyei Napló*, 30. évf. (1929) 90. sz. 30.
- 22 *Az „Emlékezzünk régiekről” című pályamunka nyerte a Bácsmegyei Napló történelmi regénypályázatának első díját*. In: *Bácsmegyei Napló*, 30. évf. (1929) 275. sz. 4.
- 23 Vö. Bori Imre: *A jugoszláviai magyar irodalom története*. Újvidék, Forum, 1998.
- 24 Tibor Yost: *Jó reggelt*. In: *Magyar Szó*, 18. évf. (1961) 57. sz. 11.
- 25 *A varázstükör: Diószeghy Tibor vidám regényének közlését kezdi meg szeptember első felében a Napló*. In: *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 234. sz. 7.
- 26 Diószeghy Tibor: *Varázstükör*. *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 280. sz. 13.
- 27 Diószeghy Tibor: *Varázstükör*. *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 280. sz. 13.
- 28 Diószeghy Tibor: *Varázstükör*. *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 272. sz. 14.
- 29 Diószeghy Tibor: *Varázstükör*. *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 273. sz. 14.
- 30 Diószeghy Tibor: *Varázstükör*. *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 286. sz. 13.
- 31 Diószeghy Tibor: *Varázstükör*. *Bácsmegyei Napló*, 32. évf. (1931) 284. sz. 13.
- 32 Ismeretlen szerző.